د امنیت او ازادۍ تقابل؛ که توافق؟

د اسلامي شریعت او نړیوالو اسنادو په رڼا کې څېړنیزه مقاله

Ketabton.com

لیکوال : امدادالله تلاش

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مطالبو فهرست

سریزه 3
ستونزه 4
مخکنیو لیکنو ته کتنه 4
د څیړنې موخه 4
د څیړنې اهمیت 5
د څیړنې پوښتنې 5
د څیړنې تګلاره 5
د څیړنې حدود 5
لومړی مبحث ـ د امنیت پیژندنه 6
دویم مبحث ـــ د ازادۍ پیژندنه او حدودات 8
فرهنګي ازادي 8
د اسلامي شریعت له نظره د بیان ازادي 8
د اسلامي شریعت له لوري د بیان په ازادۍ وضع شوي، محدودیتونه 11
د نړیوالو اسنادو له نظره د بیان ازادي 11
د نړیوالو اسنادو له لوري د بیان په ازادۍ وضع شوي محدودیتونه 13
سیاسي ازادي 13
د اسلامي شریعت له نظره ټاکنې او د رایې ورکولو حق 13
د ټاکنو په اړه د اسلامي نړۍ د عالمانو رایه 14
د نړیوالو اسنادو له نظره ټاکنې 15
پایله 16
وړاندیزونه 16

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

امنیت او ازادي دوه ډېرې مهمې ټولنیزې پدیدې دي، چې بدبختانه په افغانستان کې په وروستۍ نیمه پیړۍ کې امنیت د ازادۍ او ازادي د امنیت په خاطر له منځه وړل شوې ده.

په یو وخت د امنیت او ازادۍ ټولنیزې پدیدې ته نه پاملرنه، په فردي ازادیو نه باور او د امنیت د تعریف څخه غلط برداشت هغه عوامل دي، چې دغه ستونزه ورځ په ورځ د پراخیدو په حال کې ده.

د رواني او یا هم فزیکي امنیت نشتوالی، په حاکم نظام د خلکو بې باوري، د حاکم نظام سره د خلکو نه همکاري او حاکم نظام پردی او لاسپوڅی ګڼل هغه منفي اغیزې دي، چې د امنیت او ازادۍ د نه یو ځایوالي په صورت کې ټولنه ورسره مخامخ کیږي.

د حاکمې طبقې له لوري د افرادو طبیعي ازادیو ته احترام، د امنیت او ازادۍ د سلبوونکو عواملو پیژندل او هغه له منځه وړل، د وګړو له لوري د هغو محدودیتونو په پام کې نیول، چې د ټولنې له لوري په ازادۍ لګول شوي دي؛ هغه وسیلې دي، چې مونږ کولی شو په یو وخت کې ټولنه د امنیت او ازادۍ څخه برخمنه کړو.

په همدې خاطر مونږ هم وغوښتل، چې په دغې ټولنیزې ستونزې لیکنه وکړو. په داسې ډول چې په لومړي مبحث کې د ازادۍ او امنیت په پیژندنه او په دویم مبحث کې د ازادۍ د بیلابیلو ډولونو په ارتباط د اسلامي شریعت او نړیوالو اسنادو په رڼا کې بحث وکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستونزه

امنیت او ازادي د منان رب (ج) هغه ستر نعمتونه دي، چې د دواړو د شتون څخه پرته ژوند بې مانا دی؛ خو بدبختانه په وروستی نیمه پیړۍ کې مونږ ونه شو کولی، چې ټولنه په یو وخت کې د دغو دوو نعمتونو څخه برخمنه کړو؛ په دې مانا چې امنیت مو د ازادۍ او ازادي مو د امنیت قرباني کړل. او ځینو ځینو خو حتا دا هم منلې ده، چې یوه ټولنه نه شي کولی په یو وخت کې امنیت او ازادي ولري. نو په همدې خاطر مې وغوښتل په دغې موضوع څېړنه وکړم.

مخکنیو لیکنو ته کتنه

د امنیت او ازادۍ مسله یو له هغو مسایلو څخه ده، چې د ډیر وخت څخه راپدیخوا پوهانو او لیکوالانو پرې لیکنې کړې دي. ځینو لیکوالانو یواځې د امنیت فزیکي برخې ته پاملرنه کړې ده او ځینو لیکوالانو یواځې د ازادۍ برخه تر پوښښ لاندې راوستې ده. مونږ د دغو دواړو برخو د لیکنو څخه په کار اخیستنې د امنیت او ازادۍ په یوځایوالي بحث کړی دی. چې په دې اړوند لیکنې په لاندې ډول دي:

۱. د ښخو سیاسي حقوق د معاون څېړنوال سید حبیب شاکر اثر.

۲. معما صلح و امنیت در افغانستان د داکتر فرامزر تممنا اثر.

۳. بیعت و انتخابات در کشور های جهان د مرتضی حامد اثر.

۴. حق ازادی بیان او دیدگاه شریعت اسلام د نصیر احمد تایب مقاله.

د څېړنې موخه

د اسلامي شریعت او نړیوالو اسنادو له نظره د امنیت او ازادۍ د بیلابیلو اړخونو څېړل، د دغې څېړنې موخه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د څېړنې اهمیت

څرنګه چې انسانان په ټولنه کې ژوند کوي او د دغه ټولنیز ژوند د مخته وړلو لپاره یو سلسله سهولتونو او امتیازاتو ته اړتیا لري، چې د هغو د جملې څخه امنیت او ازادي ډېر ستر امتیاز دی او د ژوند د مخته وړلو لپاره امنیت او ازادي، ډیر زیات اهمیت لري؛ نو څرنګه چې امنیت او ازادي ډېر زیات اهمیت لري، نو په همدې خاطر د امنیت او ازادۍ په اړوند څېړنه هم زیات اهمیت لري.

د څېړنې پوښتنې

۱. امنیت او ازادي څه شی دی؟

۲. امنیت مهم دی، که ازادي؟

۳. اسلامي شریعت او نړیوال اسناد د ازادۍ په اړوند څه حکم کوي؟

د څېړنې تګلاره

دغه څېړنه یوه کتابتوني څېړنه ده، چې د کتابونو، مقالو او مجلو څخه په کې کار اخیستل شوی دی.

د څېړنې حدود

دغه څېړنه یوه کیفي څېړنه ده. په دغې څېړنه کې مونږ د اسلامي شریعت او نړیوالو اسنادو له نظره د امنیت او ازادۍ په بحث بسنه کوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی مبحث ـ د امنیت پیژندنه

امنیت په لغت کې د ویرې او ډار څخه خلاصون ته ویل کیږي.[1]
او په اصطلاح کې امنیت هم لکه د نورو ټولنیزو پدیدو په شان بیلابیل تعریفونه لري؛ خو په ټوله کې د امنیت د تعریف په اړوند دوه نظریې شتون لري، چې یوه یې پخوانی نظریه او بله یې اوسنی نظریه ده، چې په لنډ ډول دواړه تربحث لاندې نیسو:
د پخوانی نظریې په اساس امنیت د هغو نظامي تهدیداتو نشتوالي ته ویل کیږي، چې د انسان سر او مال ته خطر پیښوي.[2]
په دغه تعریف کې امنیت یواځې نظامي اړخونو ته شاملیږي او هغه مسایل په برکې نیسي، چې ادراکي (محسوسې) ځانګړتیاوې ولري.

د اوسنی نظریې په اساس امنیت هغه حالت ته ویل کیږي، چې نظامي تهدید، ډار، ویره او تردد په ټولنه واکمن نه وي. یا په بل عبارت امنیت په اوسنی مانا سره سوله، ازادي، اعتماد، سلامتي او داسې نور شیان په برکې نیسي.
د سوړ جنګ په دوران کې د امنیت تعریف او پیژندنه یواځې او یواځې د نظامي او سیاسي علومو په واسطه ترسره کیده، خو د شوروي اتحاد د له منځه تللو څخه وروسته د امنیت مفهوم څو اړخونه لکه اقتصادي، سیاسي، نظامي، فرهنګي او چاپیریالیزې برخې په بر کې رانغاړي.[3]
دا چې مونږ او تاسو د امنیت دواړه پخواني او اوسني تعریفونه وپیژندل؛ اوس دلته یوه پوښتنه پیداکیږي او هغه دا چې په دغو دواړو تعریفونو کې کوم تعریف کره او د منلو وړ ده؟

زما په نظر د لاندې دلایلو په اساس د امنیت لپاره اوسنی تعریف د پخواني تعریف څخه غوره ده:

۱ـ د ټولنې د اړتیاوو له حیثه : که د اوسنیو ټولنو اړتیاوې په دقیق ډول وڅیړو؛ نو دا مسله به په ډاګه شي، چې د ټولنې اوسنی اړتیاوې یواځې نظامي امنیت نه دی؛ بلکې ټولنې غواړي، چې د افرادو سر او مال دې خوندي وي، په سوله کې ژوند وکړي او ازادي ولري. د هیڅ ډول محدودیت پرته د مسایلو په اړوند خپل نظر وړاندې کړي.

۲ـ د تاریخي تجربو له حیثه : که د ګران هیواد افغانستان د تیرې نیمې پیړۍ تحولات او بدلونونه په دقیق ډول تر مطالعې لاندې ونیول شي، نو په واضح ډول معلومیږي، چې د

[1] : لغت نامه دهخدا
[2] : معما صلح و امنیت افغانستان، دکتور فرامرز تمنا، ص ۱۳.
[3] : امنیت چیست؟ (۱۴۰۰/۶/۲۷) www.wikepedia.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

نورو عواملو ترڅنګ یو ستر لامل د امنیت او ازادۍ موضوع ده؛ لکه په افغانستان د چپي ګوندونو د حاکمیت په وخت کې امنیت وه، خو ازادي نه وه (البته باید یادونه وکړم چې ټولنه یوې هدیرې ته ورته وه، هیچا نه شول کولی په ډیرو عادي موضوعاتو کې خپل نظر وړاندې کړي او که چا به خپل نظر وړاندې کاوه، نو د وخت د دولت له لوري په مرګ محکومیده) افغانانو وغوښتل چې د دغه امنیت تر څنګ باید ازادي هم ولري، هماغه وه چې واک مجاهدینو ته ولیږدول شو. د مجاهدینو په وخت کې امنیت نه وه؛ یواځې او یواځې ازادي وه او هر چا چې هر څه غوښتل کولی یې شول. د مجاهدینو په وخت کې په ولس هغه څه وشول، چې تاریخ یې په یادولو شرمیږي. ولس د دغو ازادیو څخه په تنګ شو او ویې غوښتل، چې دغه ازدي په امنیت بدله کړي، نو په همدې اساس یې طالبانو ته لبیک وویلې. د طالبانو په دوره کې ولس د ټولو نظامي تهدیداتو لکه؛ قتل، غلا، چور او چپاول او داسې نورو څخه په امن کې شو. خو څرنګه چې امنیت د ازادۍ او ازادي د امنیت څخه پرته کومه مانا نه لري او ژوند بې خونده کوي، نو د ټولنې یو څو منفورو او ځانغوښتو اشخاصو د دې پر ځای، چې ستونزې ته اساسي حل لاره پیدا کړي، د بهرنیو په مرسته یې د طالبانو د دور امنیت یې له منځه یووړ او په یوې نسبي او بې بندوباره ازادۍ یې بدل کړ. خو دا ازادي دومره بې مانا او پراخه ازادي وه، چې مونږ خپل فرهنګ او ارزښتونه په کې له لاسه ورکړل او ولس د بیا ځلې لپاره طالب ته لبیک وویلې؛ نو د پورته تاریخي تجربو په اساس ویلی شو، چې د امنیت په اړوند اوسنی تعریف غوره دی.

۳ـ د بشري عواطفو له حیثه : په خپل هیواد کې د امنیت او ازادۍ درلودل د بشري عواطفو پورې تړاو لري او که چیرته دواړه په یو وخت کې شتون ونه لري، نو د ټولنې وګړي بغاوت ته تمایل پیدا کوي. د بیلګې په ډول که چیرته په یو هیواد کې ازادي شتون ونه لري، د ټولنې غړي د غلامۍ احساس کوي او که چیرته امنیت شتون ونه لري؛ نو د پردیوالي احساس کوي.
نو د پورته د لایلو په اساس د امنیت په اړوند اوسنی تعریف د پخواني تعریف څخه غوره ده.

تر دې ځایه په دې وپوهیدو، چې یوه ټولنه هغه وخت د بشپړ امنیت څخه برخمنه ده، چې د فزیکي امنیت تر څنګ رواني امنیت هم شتون ولري. د وګړو د فزیکي امنیت په اړوند د نظر یووالی شتون لري، چې دولتونه مکلف دي؛ د وګړو امنیت وساتي. د بحث اساسي نقطه د ازادۍ په پیژندنې او د هغې په حدوداتو کې ده، چې په دې برخه کې به یې تر بحث لاندې نیسو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم مبحث ــ د ازادۍ پېژندنه او حدودات

ازادي په لغت کې حریت، ارامتیا او د غیر د سلطې څخه خلاصون ته ویل کېږي.[4]
ازادي بېلابېل ډولونه لري، چې ډېر مشهور یې عبارت دي؛ له فرهنګي ازادۍ او سیاسي ازادۍ څخه، چې هر یو به په جلا ډول تر بحث لاندې ونیسو:

فرهنګي ازادي

د هغې ازادۍ څخه عبارت دی، چې په واسطه یې یو شخص کولی شي؛ په فرهنګي برخه کې په ازادانه ډول فعالیت وکړي.[5]
فرهنګي ازادي بېلابېلو برخو ته شاملېږي لکه د زده کړو په برخه کې ازادي، په ازاد ډول په ټولنه کې فرهنګي فعالیتونه ترسره کول او داسې نور... چې ډېره مهمه او مشهوره برخه یې د بیان ازادي ده، چې په دې برخه کې یې تر څېړنې لاندې نیسو.
د بیان ازادي د اسلامي شریعت او نورو نافذه قوانینو په چوکاټ کې د معلومې موضوع په اړوند خپل نظر بیانولو ته ویل کېږي. د بیان ازادي د فطري حقوقو له جملې څخه یو حق دی، چې الله (ج) انسان ته ورکړی، چې د استعدادونو په ودې، د ټولنې مادي او معنوي تکامل او د بېلابېلو جوړښتونو د اصلاح لپاره باید ترې ګټه واخیستل شي.[6]
د بیان ازادي د حقوقي ازادۍ یوه برخه ده، چې په اسلامي شریعت کې ورته ډېره پاملرنه شوې ده. په دې مانا چې یو شخص په دې خاطرد تعقیب لاندې ونه نیول شي، چې د نورو سره سیاسي او یا دیني اختلاف لري.

د اسلامي شریعت له نظره د بیان ازادي

اسلام د ژوند یو شامل او کامل نظام دی، چې په هر وخت او هر ځای کې د بشر اړتیاوو ته ځواب وایي. دا چې د بیان ازادي یوه بشري اړتیا ده، نو اسلامي شریعت د دغې ازادۍ د ملاتړ ترڅنګ په ځینو حالاتو کې مسلمانان هڅولي، چې خپل نظر وړاندې کړي؛ خو د دې سره سره یې په ټولنه کې د ګډوډۍ د مخنیوي لپاره ځینې محدودیتونه هم پرې لګولي.
چې دلایل یې په لاندې ډول روښانه کوو:

---

[4] : فرهنګ عمید
[5] : ازادي څه ته وايي (۱۴۰۰/۶/۲۴) www.wikepedia.com
[6] : حق ازادی بیان از دیدگاه شریعت اسلام، نصیر احمد تایب، ص ۱۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

الف: الله (ج) د رحمن سورت په لومړیو څلورو ایتونو کې فرمايي:

ژباړه : رحمان. ښوولی دی قران (هغه چاته چې اراده يې شوې ده د قران ښوولو) پيدا کړی يې دی انسان. بيايې ورښوولی دی بيان (خبرې چې د زړه مقصدونه يې پرې ادا کيږي).[7]

د پورتني ايت شريف څخه په واضح ډول معلوميږي، چې د بيان ازادي اسلام منلې ده او د انسان د پيدا کيدو سره سم الله (ج) دغه حق ده ته ورکړی دی؛ تر څو هغه افکار او عقايد چې د انسان سره شتون لري، هغه بيان کړي.

ب: الله (ج) د احزاب سورت په (۷۰) نمبر ايت شريف کې فرمايي:

ژباړه: ای هغو کسانو چې ايمان يې راوړی دی (يعنې ای مومنانو!) وويرېږئ له عذاب د الله او ووايئ خبره سمه محکمه ريښتيا. [8]

د پورتني مبارک ايت څخه معلوميږي، چې په هغې موضوع کې، چې يو څوک پوهيږي، د هغې په اړوند بيان کول حق؛ نه بلکې مکلفيت دی، چې په مقابل کې يې الله (ج) ډير ستر اجرونه بنده ته ورکوي.

ج: د بدر د غزا څخه مخکې کله، چې د الله (ج) رسول محمد (ص) ته دا ثابته شوه، چې د جګړې څخه پرته بله لار نشته، نو مشورتي شورا يې راوغوښتله او په ټولو حالاتو يې رڼا واچوله او له اصحابانو سره يې په دې ارتباط نظريات تبادله کړل. ابوبکر (رض) پاڅيد او ډيرې ښې خبرې يې وکړې؛ بيا مقداد بن عمرو (رض) وويل يا رسول الله (ص) مونږ درسره يو، هغه کار وکړه، چې الله (ج) يې امر کړی دی؛ خو څرنګه چې دغه دواړه صحابه مهاجر وه؛ نو حضرت محمد (ص) تر هغې پريکړه ونه کړه، تر هغو چې يې د انصارو نظريات وانه وريدل او د انصارو څخه يې پوښتنه وکړه ای خلکو! ستاسې رايه څه ده؟ انصارو مشر او علمبردار سعد بن معاذ (رض) په مطلب پوه شو او ويې فرمايل، مونږ ايمان درباندې راوړی او ستا تصديق مو کړی او د دې شاهدي مو ورکړې هغه څه چې تا راوړي ټول حق دي؛ څه چې غواړې همغه وکړه.[9]
نو د پورتنۍ پيښې څخه معلوميږي، چې حضرت محمد (ص) خپلو اصحابانو ته د بيان د ازادۍ حق ورکړی وه او د بيان ازادي د اسلام سره په ټکر کې موضوع نه ده.

د: د حديبې د سولې تړون، چې د مسلمانانو او کفارو ترمنځ لاسليک شو او داسې شرايطو په دې تړون کې شتون درلود، چې هغه ظاهرآ کفارو ته زيات امتيازات ورکړل شوي وه،

[7] : د قران کريم پښتو ژباړه، د سعودي د اوقافو رياست، دويم ټوک، ص ۱۶۴۷
[8] : د قران کريم پښتو ژباړه، د سعودي د اوقافو رياست، دويم ټوک، ص ۱۳۰۷
[9] : صفي الرحمن مبارکفوري (۲۰۰۷ م). ارحيق المختوم (سپيڅلی نبوي سيرت)، ژباړن: سلطان محمود صلاح، پيښور، القلم، ص ۴۶۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دغې مسلې صحابه کرامو ته تشویش پیدا کړی وه، حضرت عمر فاروق (رض) راغی او حضرت محمد (ص) ته یې عرض وکړ یا رسول الله ایا مونږ په حق او هغوي په باطل نه دي؟ حضرت محمد (ص) ورته وفرمایل (بلې) هو. بیا عمر (رض) وویل ایا زمونږ مړي به په جنت او د هغوي مړي به دوزخ کې نه وي؟ حضرت محمد (ص) وفرمایل (بلې) هو. عمر (رض) وفرمایل نو ولې دا ذلت ورسره منو؟ حضرت محمد (ص) ورته وفر مایل ای د خطاب زویه زه د الله (ج) رسول یم، د هغه هیڅ نافرماني نه کوم، هغه مې بې اسرې نه پریږدي.[10]
د پورتنی پیښې څخه معلومیږي، چې حضرت محمد (ص) عمر فاروق (رض) ته وخت ورکړ، چې خپل نظر وړاندې کړي او د هغه د نظر د اوریدلو څخه وروسته یې هغه ته قناعت ورکړ.

هـ: رسول الله (ص) په یو حدیث شریف کې فرمایي (تر ټولو افضل جهاد د ظالم واکمن پر وړاندې د حق وینا ده.[11]

د پورته دلایلو په ذکر کولو سره دا مسله واضح شوه، چې د بیان ازادي په اسلامي شریعت کې د ملاتړ لاندې ده او تر دې ځایه موضوع واضح شوه؛ خو اوس یو سوال دلته پیداکیږي، چې په اسلام کې د بیان ازادئ ته ولې اړتیا ده؟
د لاندې دلایلو په ذکر کولو سره دغې موضوع ته جواب ورکوو:

۱. د امر باالمعروف او نهي عن المنکر له حیثه : د اسلامي شریعت د اوامرو په اساس ښو کارونو ته هڅول او د بدو کارونو څخه منع کول د هر مسلمان اساسي دنده ده. د دغې اساسي دندې د ترسره کولو لپاره د بیان د ازادئ شتون اړین دی؛ ځکه که چیرته یو څوک د دې حق ونه لري، چې خپل نظر وړاندې کړي، نو نه شي کولی، چې بل مسلمان ښو کارونو ته وهڅوي او د بدو کارونو څخه یې منع کړي.[12]

۲. د مشورې له حیثه : شورا او مشوره د خپل نظر د وړاندې کولو په مانا کارول کیږي. په اسلامي شریعت کې د یو کار په ترسره کولو کې په مشوره ډیر ټینګار شوی. نو څرنګه چې په مشوره امر شوی او مشوره د خپل نظر د وړاندې کولو په مانا کارول کیږي؛ نو کله چې یو څوک د بیان ازادي ونه لري، نو نه شي کولی بل مسلمان ورور ته مشوره ورکړي.[13]

---

[10] : د رسول الله (ص) ژوند او سیرت، مولانا عتیق الله ثاقب، ص ۲۰۴
[11] : ریاض الصالحین، امام ابی زکریا، ژباړن عبدالله خاموش هروی، ص ۲۲۹
[12] : حق ازادی بیان از دیدگاه شریعت اسلام، نصیر احمد تایب، ص ۱۷
[13] : ازادي څه ته وایي (۱۴۰۰/۶/۲۴) www.wikepedia.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پورته دوه اهمو دلايلو په اساس اسلامي شريعت خلکو ته د بيان د ازادۍ حق ورکړی، تر څو د خپلو نيکو نظرياتو څخه په ګټې اخيستنې په ټولنه کې د اصلاح سبب وګرځي.

د اسلامي شريعت له لوري د بيان په ازادۍ وضع شوي، محدوديتونه

په اسلامي شريعت کې د بيان په ازادۍ لاندې محدوديتونه شتون لري، يا په بل عبارت هيڅوک نه شي کولی د بيان د ازادۍ څخه په ګټې اخيستنې د لاندې کړنو مرتکب شي:

۱. الله (ج) او د هغه پيغمبر ته سپکاوی.

۲. د مقدساتو توهين.

۳. نورو ته سپکاوی.

۴. د فساد او فحشاوو خپرول.

۵. د بيان د ازادۍ څخه په ګټې اخيستنې د حکومت د نظامي اسرارو خپرول.[14]

د نړيوالو اسنادو له نظره د بيان ازادي

لکه څرنګه چې د بيان ازادي د ټولنې د چارو د ښه والي او اصلاح لپاره اړينه ده؛ نو په همدې خاطر نړيواله ټولنه هم دې موضوع ته متوجه شوې او په بيلابيلو اسنادو کې يې د بيان ازادي د انسانانو د يو اساسي حق په عنوان تسجيل کړې ده او په ډير اهميت ورته قايل شوي دي، چې د هغې له جملې څخه د ځينو اسنادو يادونه کوو:

۱. د بشري حقوقو نړيوالې اعلاميې په (۱۹) ماده کې د بيان ازادۍ ته اشاره شوې ده، چې عبارت يې په لاندې ډول ده (هر څوک د بيان او عقيدې د ازادۍ حق لري او دغه حق دېته شامليږي، چې هيڅوک هم بايد د خپلې عقيدې د ازادۍ څخه ويره ونه لري او د اطلاعاتو او افکارو په اخيستلو او نشرولو کې د ټولو امکاناتو څخه ګټه واخلي او د مرزي ملاحظاتو څخه پرته ازاد وي).[15]
دغه ماده د عقيدې د بيان په برخه کې د اسلام د مبين دين سره په ټکر کې ده او اسلام خپل منطقي دلايل لري، چې دغه مقاله يې د بيان جوګه نه ده. البته يادونه بايد وکړو چې د ازادۍ

---

[14]: حق ازادی بيان از ديدگاه شريعت اسلام، نصير احمد تايب، ص ۲۵

[15]: د بشر حقوقو نړيواله اعلاميه

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه زمونږ موخه په ټولنيزه برخه کې د چارو د ښه والي په خاطر د افکارو او نظرياتو وړاندې کول دي.

۲. د بشري حقوقو اسلامي اعلاميې په (۲۲) ماده کې د بيان ازادۍ ته په لاندې ډول اشاره کړې ده:

الف: هر انسان حق لري، چې خپل نظر په هر شکل چې د شرعي اصولو سره په ټکر کې نه وي؛ په ازاد ډول بيان کړي.

ب: هر انسان حق لري د معروف د عاملو او د منکراتو څخه د منع کولو لپاره د اسلامي شريعت د ضوابطو په رڼا کې دعوت وکړي.

ج: تبليغات د ټولنې يوه حياتي اړتيا ده او د تبليغاتو څخه ناوړه ګټه اخيستنه، په مقدساتو، انبياوو او کراماتو حمله او د هر هغه څه څخه ګټه اخيستنه چې په ارزښتونو کې اخلال رامنځته کړي او يا د ټولنې باورونو ته صدمه ورسوي منعه دي.

د: د قومي يا مذهبي احساساتو راپارول او يا هر هغه احساس چې نژادي تبعيض د رامنځته کولو سبب شي، جايز نه ده.[16]

۳. د مدني او سياسي حقوقو نړيوال ميثاق په (۱۹) ماده کې د بيان ازادۍ ته په لاندې ډول اشاره شوې ده:

الف: هر څوک حق لري، چې خپل نظريات د نورو د دخالت او منع کيدو څخه پرته وړاندې کړي.

ب: هر څوک د بيان د ازادۍ حق لري، چې دا حق د اطلاعاتو د پلټنې، تحصيل او خپرولو او هر ډول افکارو او سرحدونو ته له پاملرنې پرته په شفاهي، ليکلي، چاپ، هنري يا بلې هرې وسيلې چې خپله يې انتخابوي، شامليږي.[17]

د پورته دلايلو په ذکر کولو سره دا مسله واضح شوه، چې د بيان ازادي د نړيوالو اسنادو له لوري د ملاتړ لاندې نيول شوې ده.

---

[16] : د بشر حقوقو اسلامي اعلاميه

[17] : د مدني او سياسي حقوقو نړيوال ميثاق

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نړیوالو اسنادو له لوري د بیان په ازادۍ وضع شوي محدودیتونه

۱. د شرعي اصولو سره په ټکر کې نه وي،

۲. مقدساتو او د ټولنې باورونو ته احترام،

۳. د تعصب او تبعیض خپرول،

۴. د نورو حقوقو او حیثیت ته احترام،

۵. د ملي نظم او امنیت ساتل.[18]

سیاسي ازادي

د سیاسي ازادۍ څخه موخه د بیلابیلو سیاسي مسایلو په اړوند خپل نظر وړاندې کولو او د یو سیاسي فکر خپرولو ته ویل کیږي، چې مهم ډولونه یې د سیاسي ګوندونو جوړول او د انتخابولو او انتخابیدلو حق دی[19]، چې مونږ یې په دې برخه کې د رایې ورکولو حق تر څیړنې لاندې نیسو.

د اسلامي شریعت له نظره تاکنې او د رایې ورکولو حق

اسلام د نورو ټولنیزو پدیدو په څیر د ټاکنو په اړوند هم په اهمیت قایل دی او د وګړو رایې او نظر ته ارزښت ورکوي، چې په لاندې ډول یې روښانه کوو:

۱. د عقبې په دوهم بیعت کې ټاکنې؛

د نبوت په دیارلسم کال د حج په موسم کې (۷۰) او څوک وایي (۷۳) تنه نارینه او په دې کې دوه تنه ښځې وې، مکې ته راغلل، نو مومنانو په خپل منځ کې مشوره وکړه، ویې ویل تر څو به رسول الله (ص) په مکه کې د ډار او ویرې ژوند تیروي، هغه (ص) به مدینې ته را دعوت کړو، چې هلته راشي او یو ارام او اسوده ژوند تیر کړي، کله چې مکې ته راورسیدل نو د رسول الله (ص) سره یې رابطه وشوه ، دواړو خواوو پریکړه وکړه، چې د تشریق د ورځو په منځ کې د منې په هغه برخه کې چې لومړنی جمرې ته نژدې ځای او

[18]: حق ازادی بیان از دیدگاه شریعت اسلام، نصیر احمد تایب، ص ۳۳

[19]: د ښځو سیاسي حقوق، معاون څیړنوال سید حبیب شاکر، ص ۱۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

عقبه نوميړي يو له بل سره مخامخ په پوره چوپه چوپتيا کې د شپې په پټه وګورو.
رسول الله (ص) د دې بيعت په وخت کې د ډېرې هوښيارتيا او ځيرکتيا څخه کار واخيست، ځکه رسول الله (ص) يو ستر مدبر او پوه قايد او لارښود وه، نو په دې وخت کې يې د انصارو د صحابه کرامو څخه دولس نقيبان طلب کړل، چې تاسې ماته دولس مشران را معرفي کړئ، دغه مشران به خپل قوم تياره وي، زما همکاري او مرسته به کوي او زما دفاع به کوي.[20]

د پورته واقعې څخه معلوميږي، چې په اسلام کې انتخاباتو ته ځای شته؛ ځکه رسول الله (ص) انصارو صحابه کرامو ته دا وخت ورکړ، چې په خپل منځ کې انتخابات وکړي او خپل استازي هغه (ص) ته ور وپيژني.

۲. د ابوبکر صديق (رض) ټاکنه؛

د رسول الله (ص) د رحلت څخه وروسته او د تجهيز او تکفين څخه مخکې د خلافت په اړه اختلاف راپيدا شو، د انصارو او مهاجرينو ترمنځ بحث او مناقشه پيل شوه. دوي په سقيفه بني ساعده کې راټول شوي وه، د خلافت په اړه يې ډير بحث وکړ، حضرت عمر (رض) د حضرت ابوبکر صديق (رض) ته د بيعت لاس وړاندې کړ او نورو صحابه کرامو هم د هغه څخه پيروي وکړه او حضرت ابوبکر صديق (رض) سره يې بيعت وکړ.[21]

په پورته واقعه کې حضرت عمر (رض) ابوبکر صديق (رض) د خلافت لپاره کانديد کړ، چې نورو صحابه کرامو هم رايه ورکړه.[22]

د ټاکنو په اړه د اسلامي نړۍ د عالمانو رايه

مفتي تقي، مفتي محمد شفيع (رح) او دکتور يوسف قرضاوي وايي، ټاکنې د شهادت سره ورته دي، په هماغه ډول چې د دروغو شهادت حرام او ناروا دی، د ربنتيا شهادت پټول هم حرام دي.[23]

دکتور يوسف قرضاوي هغو کسانو ته، چې بيعت او په اوسنۍ اصطلاح ټاکنو ته احترام نه کوي، داسې خبرداری ورکوي؛ (هغه خلک چې په ټاکنو کې ګډون نه کوي او د دوي نه ګډون د لايقه، په کارپوه او پرهيزګاره اشخاصو د څنډې ته کيدو لامل شي او نالايقه افراد، يا هغه کسان چې دوه ځانګړتياوې (وړتيا او امانتداري) ونه لري، رايه ترلاسه کړي؛ په واقعيت کې يې د الله (ج) د هغه امر چې د شهادت د اداکولو او نه پټولو په اړه ده، نافرماني

[20] : مولانا اکبر شاه نجيب آبادی (۱۴۲۵ه ق). د اسلام تاريخ، ژباړن: سيد فضل مولا لټون، قصه خوانی بازار پيښور،پيغام، ټوک (۱)،
[21] : د رسول الله (ص) ژوند او سيرت، مولانا عتيق الله ثاقب، ۱۷۶
[22] : بيعت و انتخابات در کشور های جهان، مرتضی حامد، ۴۴
[23] : بيعت و انتخابات در کشور های جهان، مرتضی حامد، ۴۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړې ده او د مسلمانو د مصالحو په اړوند يې بې توجهي کړې ده).[24]

د نړيوالو اسنادو له نظره ټاکنې

۱. بشري حقوقو د نړيوالي اعلاميې (۲۱) ماده د ټاکنو په اړوند لاندې حکم کوي:

الف: هر څوک حق لري، چې په مستقيمه توګه او يا د خپلو استازو له لارې د هيواد په عمومي چارو کې ګډون وکړي.

ب: هر څوک حق لري، چې په برابره توګه په خپل ملک کې له عامه خدمتونو څخه ګټه واخلي.

ج: د خلکو اراده د حکومت واک او بنسټ دی، دغه اراده بايد په نوبتي ډول د ربښتينو انتخاباتو له لارې څرګنده شي، چې دغه انتخابات بايد په عمومي او د برابرۍ په پام کې نيولو سره د پټې رايې او يا نورو انتخاباتي بيلګو په ډول داسې سرته ورسيږي، چې د رايو ازادي تامين کړي.[25]

۲. د بشري حقوقو اسلامي اعلاميې (۲۳) ماده د ټاکنو په اړوند لاندې حکم کوي:

الف: ولايت هغه امانت دی، چې د هغې څخه استبداد يا ناوړه ګټه اخيستنه؛ جدآ ممنوع ده، ځکه چې اساسي حقوق د دغې لارې څخه تامينيږي.
ب: هر انسان حق لري، چې د خپل هيواد د چارو په اداره کولو کې په مستقيم او يا غير مستقيم ډول ونډه ولري، همدارنګه هغه کولی شي، عمومي بستونه د شريعت د احکامو په رڼا کې ترلاسه کړي.[26]
د پورتنی مادې په دويمې فقرې کې د غير مستقيم څخه موخه د استازو له لارې ګډون کول دي او استازي د ټاکنو له لارې ټاکل کيږي، نو په همدې خاطر وايو چې د بشر حقوقو اسلامي اعلاميې ټاکنې د نظام يوه برخه ګڼلې ده.[27]

۳. همدارنګه د مدني او سياسي حقوقو د نړيوال ميثاق (۲۵) مادې هم انتخابات د چارواکو د ټاکلو لار بللې ده.[28]

---

[24]: بيعت و انتخابات در کشور های جهان، مرتضی حامد، ۴۳
[25]: د بشر حقوقو نړيواله اعلاميه
[26]: د بشر حقوقو اسلامي اعلاميه
[27]: بيعت و انتخابات در کشور های جهان، مرتضی حامد، ۴۷
[28]: د مدني او سياسي حقوقو نړيوال ميثاق

(c) ketabton.com: The Digital Library

پایله

امنیت او ازادي دوه هغه ټولنیزې پدیدې دي، چې یوه د بل څخه پرته کومه مانا نه لري. اسلام چې د ژوند یو شامل او کامل نظام دی او د ژوند ټول اړخونه یې په بر کې نیولي دي. که چیرته د اسلام تاریخ په دقیق ډول مطالعه شي، نو وبه پوهیږو، چې اسلام نه یوازې دا چې د بیان ازادي، یې په رسمیت پیژندلې؛ بلکې د ټولنې افراد یې هڅولي، چې د ټولنې د اصلاح لپاره خپل نظریات وړاندې کړي. بله موضوع د ټاکنو موضوع ده، چې دا هم د اسلام په تاریخ کې شتون لري او د اسلام پیغمبر حضرت محمد (ص) د نبوت په وخت کې د افرادو په ټاکنه کې د انتخاباتو څخه ګټه اخیستې ده. همدارنګه نړیواله ټولنه هم د بیان د ازادۍ او ټاکنو په اړوند بې تفاوته نه ده؛ بلکې د بیلابیلو سندونو له لارې یې د بیان ازادي او سرتاسري ټاکنې د افرادو د اساسي حقوقو څخه ګڼلې دي.

وړاندیزونه

۱. د بیان ازادۍ ته باید ژر تر ژره یو قانوني چوکاټ جوړ کړل شي.

۲. حکومت باید د وکړو مانادراه د بیان ازادۍ ته احترام وکړي.

۳. وکړي باید د بیان د ازادۍ څخه په ګټې اخیستنې د ټولنې عامه نظم مختل نه کړي.

۴. د شته امکاناتو څخه په ګټې اخیستنې باید د بیان د ازادۍ په اهمیت وګړي وپوهول شي.

۵. ژر تر ژره سرتاسري ټاکنو ته لاره هواره شي، تر څو وګړي ځان په واک کې برخوال وګڼي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماخذونه:

۱. د قران کريم پښتو ژباړه، د سعودي د اوقافو رياست

۲. رياض الصالحين، امام ابی زکريا، ژباړن عبدالله خاموش هروی

۳. صفي الرحمن مبارکفوري (۲۰۰۷ م). الرحيق المختوم (سپيڅلی نبوي سيرت)، ژباړن: سلطان محمود صلاح، پيښور

۴. مولانا اکبر شاه نجيب آبادی (۱۴۲۵ه ق). د اسلام تاريخ، ژباړن: سيد فضل مولا لټون، قصه خوانی بازار پيښور

۵. د رسول الله (ص) ژوند او سيرت، مولانا عتيق الله ثاقب

۶. بيعت و انتخابات در کشور های جهان، مرتضی حامد

۷. د ښځو سياسي حقوق، معاون څيرنوال سيد حبيب شاکر

۸. معما صلح و امنيت افغانستان، دکتور فرامرز تمنا

۹. حق ازادی بيان از ديدگاه شريعت اسلام، نصير احمد تايب

۱۰. د بشر حقوقو نړيواله اعلاميه

۱۱. د بشر حقوقو اسلامي اعلاميه

۱۲. د مدني او سياسي حقوقو نړيوال ميثاق

۱۳. لغت نامه دهخدا

۱۴. فرهنگ عميد

۱۵. امنيت چيست؟ (۱۴۰۰/۶/۲۷) www.wikepedia.com

۱۶. ازادي څه ته وايي (۱۴۰۰/۶/۲۴) www.wikepedia.com

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library